

ШУМАДИЦА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

Издаванъ свакогъ Че-
твртка.

Београдъ 8. Юнія.

Цѣна в гоншн. 8, по-
год. 4, а на три мес. 2 цв.

БЛАЖЕНИ СЛЕПИ, ГЛУВИ, НЕМИ И ЛУДИ.

10. Мая 1845. год. шетаюћи се по гласіама у Бечу, опазимъ на едномъ кестену прелепљну слѣдуюћу објаву: „Данасъ у 6. сати продужиће Сафиръ своя хумористична предаваня, у великой сали близу Белведере.“ Добро помислимъ у себи, и извадимъ мараму из' цепа и завежемъ, да небы заборавао; тога човека треба да видимъ, о нѣму самъ много читао и слушао, нѣгова ми се философіа найвише допада. Кадъ е было близу то време одемъ у поменуту салу, коя е већ пуна люди и жена была, наравно да се морало за улазакъ платити, на среди стаяше еданъ асталъ, и кодъ нѣга една столица. Шестъ сати избіе, и врата се отворе и еданъ омалечакъ човекъ са спуштенымъ брковима и наорчарима на носу ступи унутра, савъ се разговоръ утиша, само јошть гди кои шантали су: „Ево га, ево га, то е Сафиръ.“ Кой су га познавали плѣскали су му рукама, а кога ніе познавао, прощипао е се да га добро види. Сафиръ се поклони, и седне за асталъ на столицу. Савъ публикумъ ућути, а онъ почне приповедати:

„Данасъ господо моя и госпое мое, кои сте ми указали ту честь да за готое ваше новце дођете и чуєте штаћу говорити, данасъ, говорићу вамъ о людскимъ чувствама и показаћу вамъ да е човекъ врло несрећанъ съ нѣима. Познато вамъ е, или ако ніе вама познато а оно е мени, да ни еданъ философъ ни старогъ ни данашнѣгъ новогъ века ніе говорио, нити размишљавао ни писао, дали е слепъ човекъ несрећниій одъ оны кои виде, или глувь и немъ одъ оны кои чуо и говоре, или напоследку да ли е срећниій мударъ одъ оны што су луди. То е дакле задатакъ о чему ћу вамъ данасъ говорити, и по томе задатку можете заключити, да самъ я у персони вашъ Сафиръ што вамъ говоримъ, и да сте вы бечліе што такове ствари найрадје слушате. Я вамъ нећу о томе говорити као наши философи само изъ воздуха, и кои темель свога размишляваня на облацыма осниваю, и изъ самогъ предпоставляня говоре, я ћу вамъ изъ самогъ изкуства приповедати, и место мене навеш-

ћу вамъ саме живе примѣре да вамъ говоре, па ви после сами мыслите шта е болѣ. — Юче у осамъ сати одемъ у овдашњи судъ; предъ вратыма судейскимъ каже ми момакъ да полако ућемъ да небы судіе пробудіо, я ућемъ полако и седнемъ на одну столицу, на то уће еданъ тужитель и почне се тужити суду овако: „Славный и праведный суде! — Я самъ бы тако срећанъ да самъ у момъ детинству ослепіо. Кадъ самъ порасто оженіо самъ се, и до данасъ, до мои тридесетъ инеть година, срећно и задовольно живіо самъ. Быо самъ спокоянъ, живіо самъ само себи, живіо самъ само у себы, едномъ речю быо самъ найсрећниій человекъ на свету. Но Докторъ Фрицъ одмами ме у нѣговъ квартиръ намаже ми некаквомъ водомъ очи, и я на мою велику несрећу прогледамъ. О, одъ то добра сво мое блаженство разрушено е сва моя срећа изгубљена е, сво мое задовольство претворило се у незадовольство. Чимъ прогледамъ видимъ предъ собою два жива створеня, я погледамъ едно, погледамъ друго, и тако самъ се сбуніо, да самъ морао питати: молимъ кое е измеђъ васъ двоице человекъ?“ на то одговори ми еданъ: „я самъ,“ — „а онай другій?“ Запитама я, „оно е мой пасъ.“ То е првы путь да я обличъ човека видимъ — я се уплашамъ одъ нѣгове дуге косе, одъ нѣговогъ сувогъ лица, и нѣговогъ замишльногъ чела. Дакле то е подобіе човека! помислимъ у себи, и дуго око нѣга обилазіо самъ и гледао га, я самъ мысліо да е человекъ са свымъ другчи. Я самъ знао сва имена животиня, али, нисамъ ни за кое знао како изгледа изаћемъ изъ докторове собе на сокакъ и сретао самъ путемъ различни животиня едне на две едне на четири ноге, люде самъ већ познавао. Докъ самъ слепъ быо свагда брѣћи кораке могао самъ мою кућу погодити, а онда очи су ме сбуниле и тако морао самъ платити да ме одведу. — Путемъ гледаюћи на другима лепше альіне него на мени, роди се у мени завистъ о коіой за време могъ срећногъ слепила ништа друго осимъ нѣногъ имена, нисамъ знао, видимъ како человеку ружно стое кадъ се смеет или плаче, доћемъ кући и видимъ, шта видимъ? видимъ да моя жена, за кою самъ мысліо да нема

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лепше у свету, видимъ, да е погурена ружна и ядна баба, отворимъ тевтере кућевны трошкова и дугова и премда нисамъ пророкъ видимъ опетъ изъ нѣи сву мою будућность, едномъ речю све што самъ видіо, ние ме задовољило, него напротивъ све мое мисли савъ мой свегъ когъ самъ я у мислима престављао и у нѣму живіо разрушенъ е, зато я овде предъ судомъ тужимъ поменутогъ доктора, и молимъ славни судъ да све мое штете плати и да ме опетъ у првобитно станъ поврати, ерѣ ако я іошть неколико дана гледамъ ова чуда по свету то или љу одъ яда и стра умрети, или морамъ самъ себи очи извадити.“ Судіе запитаю секретара, о чему е тужитель говоріо, па се онда посавѣтую и реше: Да обтужени докторъ Фрицъ, плати две иляде форинти тужителю и да га опетъ услепило поврати. Затимъ ступи у судъ новъ тужитель, и почне суду говорити: „Славный и праведный суде природа е мене између милиона други обдарила была тымъ срећнымъ даромъ те самъ оглувио іошть у детинству, и тако глувь провео самъ цео мой животъ до данасъ мирно и задовољно. Пре неколико дана на дари ме љаво те заспимъ у башти Дра Фрица, онъ ми се прикраде и успе ми нешто у уши, и кадъ се пробудимъ, осетимъ да онај тихи светъ претворио се у ларму одъ милионъ гласова, и онда текъ знао самъ уважавати мое старо станъ. Одемъ у друштво и чуемъ клеветанъ, оговаранъ, ласканъ, псовку, лажъ, интриге. Дођемъ кући, мојој жени, и чуемъ, шта чуемъ? Чуемъ како самъ био срећанъ и миранъ докъ ни самъ ништа могао чути напоследку пошто самъ свуда бежао и свуда све оно чуо што немогу да трпимъ дошао самъ славномъ суду и подносимъ мою тужбу и молимъ да ми докторъ плати за све што самъ претрпѣо, а особито што ме е жена грдила. Судіе се посавѣтую и рѣше да обтужени Докторъ плати три иляде форинти тужителю и да га опетъ у првобитно станъ поврати.

Текъ што се та парница свршила уђе на врата трећи тужитель и почне се тужити: „Славни суде! Сама природа учинила ме е была срећнымъ и опредѣлила была те самъ се немъ родіо — я самъ срећно читавъ мой животъ до данасъ провео, свашта самъ слушао и гледао ни очемъ ни самъ говоріо, често самъ виђао неправду али љутао самъ, и остао самъ свагда миранъ, слушао самъ гди се люди противу цара разговараю и љутао самъ и био самъ миранъ — съ мојомъ женомъ нити вскимъ на свету ни самъ се завадіо нигда — но садъ е са свимъ другчіе, проклети Др. Фрицъ превари ме и пресече ми изподъ языка едну жилицу и я протворимъ, одемъ у кафану и почнемъ се о политики разговарати полиція затвори ме, текъ што ме полиція пусти дођемъ кући и завадимъ се с' мојомъ женомъ, коя заключа врата на мојој соби и оде у шетню, и я самъ морао полупати пенцере и проћи крозъ нѣи, и ево дошао самъ сада у су,ъ и

молимъ славни судъ да рѣши прво: да Докторъ плати што самъ био затворенъ, друго: да плати полупане пецере, и треће: да помири ме са женомъ, и наипосле да учини опетъ како зна да онемимъ, или я љу бити принуђенъ утећи одъ мое жене, и оставити Бечку полицію, ерѣ докъ годъ узмогу да говоримъ я љу истину говорити.“ Судъ рѣши да да све, трошкове и накнаду обтуженый Докторъ плати, и да употреби сву свою венитину да га опетъ у немогъ претвори, или ако то неузмогне, онда да га научи: едно мислити а друго говорити.

Тай трећи тужитель изађе задовољанъ а четврти уђе и почне свою тужбу: „славный суде! Я подносимъ устмену тужбу на проклетогъ Дра Фрица кои ме е лишіо мое среће, кои е мое уживанъ упропастио, и учиніо да морамъ умрети одъ глади. Я самъ се родіо сиромомъ и умро бы може быти одавно одъ глади, но природа постарала се за мене, и у мојој младости полудимъ и одма ме приме гладна, изцепана, озебла, у кућу луди, гди самъ имао лепу собу и рану и іошть послугу, и гди самъ двадесетъ година провео у найвећој срећи, нигда се нисамъ бринуо на чему љу спавати, нигда ни самъ мисліо шта се чини на овомъ свету, едномъ речю за целогъ могъ лудила био самъ много срећни и паметни одъ своіо философа и краљва, и био самъ спокоянъ. — Но пре осамъ дана, уђе Др. Фрицъ у мою собу, и пошто ми е гледао языкъ и пулсъ, и опицао чело, и загледао у очи и зубе, каже ми на велику мою жалость и несрећу: „Но, вы сте сада савршено изцелѣни, и морате одма изселити се изъ овогъ заведенія, и тражити одъ чега ћете живити.“ То ме уплаши; ерѣ помислимъ кудъ љу садъ? немамъ шта ни први данъ ести нити имамъ гди спавати. И груну ми сузе кадъ помисли да самъ се опаметіо, и да опетъ морамъ или просити или отимати или лагати те се ранили на овомъ свету. Я самъ моліо Доктора и доказивао му да се іошть ни самъ опаметіо бадава све, да самъ имао да га подмитимъ оставіо бы ме іошть дуго на миру.

Я се морадо изселити изъ дома лудій, првогъ дана нисамъ имао шта да едемъ, но лако се досетимъ одемъ и украдемъ десетъ земичака и текъ што и' поедемъ они ме увате, но я самъ већъ био сытъ, предаду ме суду, и судъ ме осуди на четири дана затвора, я самъ моліо да ме осуде на дужи затворъ, но судіе остану нечувствени справъ мое молбе, за та четири дана мога затвора писамъ се бринуо ни зарану ни за квартиру. Садъ кадъ е тай затворъ изтекао, дошао самъ славномъ суду и подносимъ тужбу на Дра Фрица као на разорителя могъ начина живота, и молимъ судъ да принуди доктора да ме рани, или да ми да сведочанство да се іошть ни самъ опаметіо, и тако онда могао бы се опетъ у оно благодѣтельно заведеніе повратити и спокойно живити, а я уверавамъ славный судъ да љу се я достойнымъ тога заведенія показати и

да ћу се у будуће чувати какве знаке памети при-
мѣтити дати, а и садъ како славный судъ тако чи-
тавъ светъ може ясно увидити да самъ са свимъ
лудъ, ер' немамъ ни едне крайцаре у цецу.“

Судіе, се договоре и рѣше по жельи тужите-
ля да Докторъ Фрицъ за сваки данъ што е овай
паметанъ быо на фондъ шпитала да по сто форинти:
и да му да сведочанство да е лудъ.

НЕКЕ ЧЕРТЕ О ДУБРОВНИКУ 1848.

Изочивша искра слободе у овой години у глав-
номъ французкомъ граду Паризу, гдѣ се ороіо гласъ,
слобода, братинство и еднакостъ, допро е овай гласъ
у престолный градъ Аустріе Бечъ, а одавде по чи-
тавомъ царству, те тако и у Дубровникъ, гдѣ одма
по примѣру осталіе градова установе мобилну гар-
ду илити народну стражу. Свакъ е ово препоро-
ѣнѣ нововоскршавше уставности радостнымъ ср-
дцемъ поздравляю и радовао се овой и управъ не-
надной стечевини.

У исто ово време поради учинѣне іошъ 1846
отимачине одъ стране ћесарске Црногорцима, са-
стоѣћа се у тридестъ брѣва, ударе Црногорци на
Боку поради освете, те почине велику штету. На
овай гласъ крене се гарнизонъ изъ Дубровника и
съ нѣмъ ѣенера Райхе у Боку, да бы предупре-
діо већу освету и чинѣћу штету одъ Црногораца.
Дубровчанима тако остане цела власть у рукама, и
они начну аговати надъ Србима православне вѣре.
Срби невини и мирни, сносили су све стрпѣливо, и
своіемъ стрпѣніемъ мыслили су ублажити раздра-
женостъ и разареностъ овай незнабрата; али бада-
ва, мржня и горченѣ дубровчана противъ Срба мно-
жила се одъ дана на данъ те већма, те почну явно
у очи добрымъ и великодушнымъ Србима претити,
говорећи: „Мы ћемо васъ све поклати, и сажећи-
ћемо васъ у самой вашой цркви, као што су то
већъ едномъ наши старій учинили.“

Ужасно ово дѣло учинили су оны Србима у
старіе време башъ на самый данъ воскресенія хри-
стова, кадъ су добрый Срби при божественной ли-
тургій у светомъ храму были, те запале светый
храмъ, гдѣ су сви погорели. — Ово зло и крайнѣ
безаконіе злобный Дубровчана было е забашурено,
и они су сами отрицали да то зло учинили нису; а-
ли 1848. кадъ се породи свеобщта буна, начну вы-
шепоменутымъ гласомъ викати и претити, да ће
све Србе, бащъ кадъ буду сакуплѣни у светомъ
храму, предати огню и пламену да ни еданъ нео-
стане. Србля будући врло мало число, пораженный
страхомъ нису знали; шта да чине, већъ су трча-
ли къ свомъ свештенику, проти Г. Николаевићу и
искали савѣта куда да бѣже одъ овогъ вараврскогъ
насилія. Прото и самъ у чуду, али трезвень
духомъ, подстрекне свою браћу, да се срамотно
неупуштаю, већъ да се бране докленъ еданъ тече.

Найпослѣ имъ рече: „Не бойте се браћо, я ћу пр-
вый, ако што буде, предъ вама барякъ носити и
сразићемо се нашимъ могућимъ силама; а бранити
се одъ зла и самъ насъ христось спаситель учи.“
Срби се овымъ рѣчма мало охрабре и рѣше се бы-
ти приправнимъ, одупрети се свакой насртаюћой
силы.

У единако ово време стигне изъ Трста Владике
црногорскогъ секретаръ, кои е опремлѣнъ быо у
Трстѣ и Млетке, да набави зрна за топове — съ
коима е имао Владыка намѣреніе ударити на островъ
Лесендру и Враньину, кое е скадарскій Паша пре-
ко вѣре 1844. год. заузео, кадъ е Владыка съ Цр-
ногорцима отишао быо на Граово противъ Али па-
ше, везыра ерцеговачкогъ, будући е Али паша
быо у намѣри отргнути Граово изподъ Владычине
области. Дубровчани докъ чую, да е секретаръ
Владычинъ дошао, разяре се противъ нѣга и начну
га тражити да га убию. Секретаръ е быо коды он-
дашнѣгъ рускогъ конзула, къ кое му дође мѣстный
окружный капетанъ баронъ Рознеръ и достави рус-
комъ конзулу, како су Дубровчани зачули за до-
лаазкъ секретара црногорскогъ Владыке и да онъ ніе
сигуранъ съ нѣговимъ животомъ у овомъ граду ни за
еданъ сатъ. Будући у присуствію те конференціе и
самъ секретаръ, одма се рѣши, поћи изъ несрет-
ногъ града, те да иде у Которъ, а онданде, ако му
небуде слобдно на обалу которску ступити, опять
се на пароброду уписати и возати се тако дуго
по мору, докъ се ова несрећа неуталожи. Секре-
таръ се крене и отиде путь котора; а овы су га іошъ
еднако потраживали, еда га не бы гдѣ спазили. —
Такавъ се гласъ слободе и равноправности 1848 у
Дубровнику быо заоріо. Овое жалоство было он-
да пакъ и данасъ чути, а тымъ выше, што е он-
да быо свеобщти гласъ: *слобода, братинств и една-
костъ* — пакъ гле! гдѣ су іошъ учени люди, како
се братинство паблюдавше! Добрый Срби, кои су
понайвыше дошли поради трговине изъ Моста-
ра, Сараева, Требиня и осталіе мѣста, сносили су
стрпѣливо ову краню бѣду и тѣпили се больомъ
будућности: *Чаю Бога спасающаваго*. — Срби се ни-
су усудили никомъ о своіой невољи писати, ерѣ
бы одма зло прошли; но опять су понайвыше по-
лагали надежду на стигавшій гласъ, да ће доћи
солдати Личани за посаду у Дубровникъ. Башъ у
очи самогъ воскресенія доћу солдати, и сутраданъ
много будући войника православне вѣре, доћу у
светый храмъ, да се Богу помоле као на великій
празникъ. Срби тадай мало дану душомъ и просла-
ве мирио христово воскресеніе. Но на жалостъ ду-
бровачкій Срба крену се овай войницы у Боку Ко-
торску — а овы остану у бѣди и невољи.

Гласъ овай стигне у Которъ, ѣе су православ-
ный Срби много претежный. Которскій Срби по-
руче Дубровчанима, да нетичу тамошню браћу, ерѣ
ако такну и едногъ, они ни едногъ Католика у жи-
воту оставити неће. Но и ова претня разярене

Дубровчане нїе мога укротити, докѣ имъ нестигне другїй гласъ, кои у случаю обистинѣня не бы имао шале, да се под градомъ Будовомъ укрицало у бродѣ десетъ влада Црногораца, кои долазе Дубровчанма у пооде, и да їй питаю, шта оне оны са Србима. Гласъ овай истина, да є бы неоснованъ не страовитъ, те се одъ овогъ гласа укроте и постави мирне овчаце, сѣћаюћи се црве успомене одъ 1806. год. кадъ су Црногорци воевали противъ Француза заедно съ Русима. Овогъ су пута Дубровчани учинили вѣроломство; єръ су пуштили преко задане вѣре Французе у градъ. Црногорци у савезу съ Русима ударе на французке батеріе, коє су биле предъ предградіемъ, те освоє чєтыри батеріе, уђу у предградіє и све оплачкаю, а по томъ предградіє запале. Паки Дубровчани имаду вада низму на Црногорце; но Црногорци су морали то учинити; а и плячкаѣ было є у своемъ реду; зашто да оне ствари у огню изгору, каде се оны као слободяци могу съ нима користовати, коє иначе небы никомъ аснїло?

Међутимъ быо се такођеръ разнео гласъ, да є Али-паша, везыръ Ерцеговачкїй, чуюћи страданѣ Срба, кои су скоро сви изъ нѣгове країне, поручїо Дубровчанима, да ако ишта и єдномъ учине, онъ ће съ войскомъ у Дубровникъ дѣи и съ нима се разговарити и у противномъ случаю ударити на градъ. — Тако су намъ се Дубровчани у оно време показали, кадъ су найтоплиє желѣ братскогъ другованя изъ сваке честне и родъ свой любєће душе произтѣцале; кадъ су клицы єдинста и братолюбности разчавали се по предѣлима, гдѣ су браћа, браћа, а не оковадци и црныи душмани! Докленъ ће їошїтѣ та проклєта пропаганда дѣлїти и крвавїти брата съ братомъ! докленъ ће чемерный уздїсай надъ крвавїмъ мачемъ оплакївати тужну прадѣдовску судбу!

ДОМАЊЕ НОВОСТИ.

— Друштво србске словєсности држало є 6. т. м. своє редовно засѣданїє. — Подпрєсѣдатель Г. Гавриловић предао є друштву у 6 пакета рукописє старє кои се тїчу србскогъ деспота Ђорђа Бранковића Смедеревца, и коє є Госпоя Катарина Деметровић изъ темишвара друштву уступїла. Тїй важнїи рукописа има свега 207. комада кои су и на артїи и на кожи у различнымъ єзыцыма писани. И саблю Ђорђа Бранковића Смедеревца одкупїо є Г. Гавриловић одъ Д. П. Тирола за рачунъ друштва, Друштво є рєшило предложити да попечителство овако важну и стару стваръ одкупїи за србски музеумъ. Сабля є гвоздена и лепа, корїце простє и кожнє са гвозденимъ карикама, на

оштрицу пише с' єдне стране златнымъ словима и мє и презимє послєдїгъ деспота, а с' другє стране година. — Прочитана су два писма Г. Патрїярха Іосїфа, у првомъ одговора друштву у смотрєнїю неки старї рукописа кои се у библіотєки у Карловци налазе и коє є друштво молило да добїє препїсъ; а у другомъ благодари на избору за почестногъ члена. — Г. Арс. Предраговић поклонїо є друштву єданъ старї римски сребрнѣ новацъ — Г. Павле Бабалић изъ Пожаревца єданъ бакарный новацъ. — Г. Брлић три кнїгє, и явля друштву да се уписує у одцєкъ єзыкословный. —

— Иншпекторъ типографїє Г. Бераръ предао є рачунъ друштву за печатани шєсть друштвени кнїгє. — Г. В. Бабукић изъ Загреба корєшч. чл. покланя Рєчникъ: „Илїрско-немачко-талїански.“ — Г. Ст. Вразъ чл. корєш. явля да се жєли уписати у одцєкъ єзыкословный и историски. — За тїмъ прочитано є писмо одъ попечит. као одговоръ на предложенъ друштва да се уредба о правопису 1833. год. издана укинє, и да се остави слободанъ токъ развїаня и у савершенствованя истогъ, Попечителство одговара са своимъ побужєнїяма да нїє одобрєно предложенъ друштва. — Рѣшєно є вишєство гласова, да се и прєложєнѣ и одговоръ Попечителства и све на тїй предметъ што се односи, печата у гласнику. — Г. Г. І. Мариновић, Д. Матић и А. Николић коїма є одъ друштва поверєно да направє планъ за устроєнїє читалишта, изявили су: Да бы требало само у онымъ обштинама завєсти гдї има школа, и тога ради да бы требало да се єданъ недєльный за польску економїю листъ одъ стране друштва издає и да свако то читалиште држи, и да сваку кнїгую коє друштво издало будє купи, или кадъ бы правителство съ новцємъ друштву за ову просвѣтну намѣру у помоћъ прїтекло, да се свакомъ таквомъ заведєномъ читалишту како те економнє новїнє тако и полєзнє кнїгє покланяю рѣшєно: Да се предложї правителству и да се моли, да на то опрєдѣли друштву єдну особїту суму новаца како бы се свакої обштинї моглє кнїгє и тїй недєльный листъ шїлїати бадава:

— Засѣданїю школскє комисїє спровєло є Попеч. Просвєщенїя Логику израђєну одъ Г. К. Бранковића профєсора, и предата є на прєгледанѣ Г. Г. Гавр. Поповићу Архимандриту и Г. Гавриловићу. — Далѣ спровєло є Попеч. комисїи: „Начєла Физикє“ одъ Г. В. Маринковића проф. и предато є подкомисїи на прєгледъ. — Г. Гавриловић изявїо є своє мнѣнїє о кнїгїи „Узаймности Славєна“ да є съ изуєткомъ неколико тежки мєста, добро прєвєдєна, и да ће се съ ползомъ на предложену цѣль моћи употребити.

— Потомъ свршило се у пуної комисїи прєгледанѣ и читанѣ Србскє Граматикє кою є израдио до Синтаксиса К. Цукић и одобрєна за школску кнїгую у основнымъ разредїама, опрєдѣлена є награда одъ 20. ₰.